

Chi Cheng

MAI KINAI KÖNYVTÁRAK

A könyvtári szakmának Kínában hosszú a története és jó hagyományai vannak. Mivel azonban a Kuomintang-klikk reakciós uralma alatt nem élvezett elegendő támogatást, a felszabadulást közvetlenül megelőző évek folyamán hanyatlásnak indult és elszomorító helyzetbe került. A statisztikai adatok szerint 1936-ban, amikor a reakciós uralom alatt a könyvtárügy oszcseredményeket ért el, az egész országban mindössze 5196 könyvtár működött; ezek közül 1502 önálló, 2542 iskolai könyvtár volt, 990 a népművelési központokhoz tartozott, 162 pedig különféle hivatali szervek kebelén belül működött. A japán imperialista megszállók és a Kuomintang-klikk pusztítása következtében - az 1943-ban összeállított statisztikai adatok szerint - mindebből mindössze 940 könyvtár maradt meg. A felszabadítás első, korai szakaszában ez a szám még tovább csökkent. E könyvtárak túlnyomó többsége - sőt szinte valamennyi - az uralkodó osztályok használatára szolgált; a dolgozók nagy tömege ki volt rekesztve belőlük.

A Kínai Népköztársaság megalakulása óta a könyvtárügy óriási léptekben fejlődött. 1958. június végére 490 közművelődési könyvtár tartozott a művelődésügyi minisztérium alá, 2657 kulturottho-

nok, 25 419 a szakaszervezetek kezelésében, 288 326 falun, 3847 pedig népi kezelésben működött; ezenfelül 235 iskolai könyvtár tartozott a nevelésügyi minisztérium, 101 a Kínai Tudományok Akadémia főhatósága alá, végül minden általános- és középiskola, hivatali hatóság, köztisztület, s a katonai egység is rendelkezett könyvtárral.

Az elmúlt néhány év folyamán a könyvtárak állománya nagymértékben megnövekedett. A különböző jellegű könyvtárakban - nem számítva az általános- és középiskolák, a hivatali szervek, a köztisztületek és a katonai egységek keretében működő könyvtárak állományát - több mint 267 millió kötet könyv található.

A nagyobb könyvtárak - a nemzetközi kulturális kapcsolatok fejlesztésének egyik eszközeként s a különböző népek kölcsönös megértésének és barátságának elősegítése érdekében - könyveket és folyóiratokat cserélnek a megfelelő külföldi intézményekkel. A Pekingi Nemzeti Könyvtár egymagában 72 ország 749 könyvtárával s kulturális és nevelésügyi intézményével áll csereviszonyban.

A 490 közművelődési könyvtár közül: a Pekingi Könyvtár, amely Nemzeti Könyvtár szerepét tölti be, 5 660 000 kötettel

rendelkezik; a 31 könyvtár tartományi könyvtárként működik; ezek az egyes tartományok fővárosaiban, valamint a három autonóm terület - Belső-Mongólia, Uighur /Szingiang/ és Chuang /Kwangszu/ nemzeti kisebbségi terület fővárosaiban - továbbá Sanghajban és Pekingben működnek; /utóbbi két város ui. közvetlenül a Központi Kormány joghatósága alá tartozik/; - 424 megyei és városi könyvtár - a tartományok és autonóm területek különböző vidékein tartományi igazgatás alatt működik; - a nagyobb városokban összesen 32 kölcsönkönyvtárt létesítettek. Ezenfelül a sanghaji Városi Könyvtár még három szakkönyvtárat is, mégpedig egy történettudományi, egy természettudományi és egy műszaki könyvtárat irányít. Pekingben és Sanghajban gyermekkönyvtárak is létesültek.

A közművelődési könyvtárak állománya - ez idő szerint - 42 700 000 kötetet tesz ki. A könyvtár - a szokásos olvasótermi és kölcsönző szolgáltatások mellett - egész sor egyéb uton, mint pl. állomások és kollektív kölcsönzőhelyek létesítésével juttatja el gyorsan és széles körben a könyveket a dolgozók körébe, s ily módon látják el a parasztok, a katonák és az értelmiségiek szolgálatának feladatát. A legváltozatosabb eszközökkel s nagy mértékben sikerült ily módon megvalósítani a nép olvasnivalóval való ellátását.

A felsőoktatási intézetek könyvtárainak állománya, amelyeknek elsődleges feladata az intézetek oktató munkásságához és az intézet tudományos kutatásaihoz szükséges irodalom szolgáltatása, összesen 44 millió kötetet tesz ki. A kínai könyvtárak között jelentős helyet foglalnak el a következő egyetemi könyvtárak: a Peking Egyetem, a Csinghua Egyetem, a Szabad Egyetem, a Peking Pedagógusképző Főiskola, az Egyesült Kínai Orvostudományi Kollégium - ezek valamennyien Pekingben működnek; továbbá a Futan- és a Hiao Tung Egyetemek Sanghajban, a Nankai Egye-

tem Tiencsinben és a Hungzan Egyetem Kantonban.

A Kínai Tudományos Akadémia főhatósága alá tartozó könyvtárak feladata a tudományos kutatások, különösen pedig az akadémiai kutatóintézetek és a másutt dolgozó szakemberek szolgálata. Állományuk összesen 5 500 000 kötet könyv és folyóirat; gyűjteményekben igen jelentős tudományos anyag található. A pekingi főkönyvtár 2832 külföldi folyóiratot jérat, s könyv- és folyóiratoserek lebonyolítása céljából 51 ország 617 szervezétével áll összeköttetésben.

Az olvasók könyv-kiválasztásának megkönnyítése és irányítása céljából igen sok nyilvános könyvtár rendez kiállításokat, fejt ki propagandát, tart felfolvasásokat, előadásteket és beszámolókat, rendez vitaesteket, ad ki könyvszemléket, tesz közzé tanulmányi terveket, ajánl klasszikus és modern külföldi irodalmat, ismeretterjesztő műveket, valamint az élenjáró dolgozók munkamódszereit népszerűsítő könyveket. A Pekingi Nemzeti Könyvtárban, valamint a nagyobb tartományi és városi könyvtárakban, továbbá szakkönyvtárakban és a Tudományos Akadémia alá tartozó könyvtárakban éppogy, mint a felsőoktatási intézmények könyvtáraiban szakkatalógusok, új szerzemények jegyzéke, folyóiratoikk-katalógusok, bibliográfiák és egyéb tájékoztatói segédletek készülnek. Mindez - az olvasóközönség széles rétegeinek irányításán és a hasznos könyvek propagálásán felül - nem csekély mértékben járult hozzá a tudományos kutatás és a nemzeti ujjáépítés sikereihez.

1956 óta különféle helyi könyvtárak is nagy figyelmet fordítanak a tudományos kutatási igények szolgálatára oly módon, hogy kiegészítik és katalogizálják, tudományos és műszaki könyvekből, valamint folyóiratokból való állományukat, tudományos olvasótermeket nyitnak, megszervezik a könyvtárközi kölcsönzést és különböző szakkatalógusokat állítanak

össze. A kutatási igények jobb kiszolgálása céljából az ország legtöbb vidékén megkezdték már a könyvtárak a regionális központi katalógusok készítését, valamint másodpéldányok beszerzését. A könyvtári szolgáltatásoknak a tudományos kutatások területén való további megszilárdítása és megjavítása érdekében és perspektivikus tervek kidolgozása céljából két nemzeti jellegű központi könyvtárat, kilenc regionális könyvtárat jelöltek ki. A Pekingi Nemzeti Könyvtárban külön osztályt bíztak meg nemzeti központi katalógusok szerkesztésével. Ez már meg is kezdte működését. A könyvtári katalogizálás megjavításának és a munka hatékonyságának növelése céljából a Pekingi Nemzeti Könyvtár és a Pekingi Szabad Egyetem könyvtára közösen végzi az új könyvek központi katalogizálását.

1958-ban, az ugrásszerű fejlődésért indított országos mozgalom nyomán, a különböző tartományok, városok és autonóm területek könyvtáraiban sorra felülvizsgálták a célkitűzéseket, s új konkrét évi terveket készítettek. Így például egyes könyvtárakban az új könyvek feldolgozásának 15-30 napi időtartamát átlagosan másfél napra csökkentették, sőt olyan könyvekét, amelyek bizonyos politikai mozgalmakkal kapcsolatos irodalmat nyújtanak, mindössze néhány órára. A könyvtárak nyitvatartási idejét a korábbi 8-9 órától napi 14 órára növelték. Az olvasószolgálat területén néhány könyvtár 1957-hez viszonyítva 704 %-kal növelte olvasói számát, és 852 %-kal a kikölcsönzött könyvek kötetszámát. Az év folyamán az olvasók száma 870 %-kal, a kikölcsönzött kötetek száma 1100 %-kal emelkedett. A könyvkölcsönző helyek számát 1957-hez viszonyítva 2074 %-kal növelték. Az olvasók jobb kiszolgálása érdekében felülvizsgálták és módosították a régi módszereket és szabályzatokat, s munkamódszereiket korszerűsítették. Igen sok tartományban és városban az ország népe - hogy lépést tudjon tartani a kul-

tura gyors fejlődési ütemével - maga létesített könyvtárakat. Következésképpen szerte az országban új szempontok daldalmaskodnak a könyvtárügy egész területén.

A tudományos kutatásokat elősegítő szolgáltatások fejlesztésével egyidejűleg a könyvtárak a dolgozók széles tömegének általános műveltségét s tudományos ismereteinek bővítését szolgáló munkából is kivesszik részüket. A működő 490 közművelődési könyvtárból 446 könyvtárt létesítettek 1956-ban a megyék, kisebb városok, illetve a nagyobb városok kerületei; ezek mindegyike 500-10 000 kötetes állománnyal rendelkezik. A legtöbb közművelődési könyvtárnak külön-külön olvasóterme és kölcsönzőasztala van a felnőttek és a gyermekek számára; ezen felül mozgó kölcsönkönyvtárakat indítottak utjukra, megszervezték a kollektív kölcsönzés intézményét, s megkezdték a könyvek propagálását. Ezen községi, városi és nagyvárosi kerületi könyvtáraknak igen jelentős szerepe volt a széles néptömegek megnövekedett kulturális igénynek kielégítésében. Emellett segítettek a vidéki s a szakszervezeti könyvtárak, valamint a nagyvárosok egyes kerületeiben lévő iskolai könyvtárak munkáját is. Mindez a könyvtárügy fejlődésének meggyorsítását eredményezi.

Fokozatos fejlődés tapasztalható a könyvtárakban a gyermek-olvasók kiszolgálása terén is. A kizárólag gyermekek számára létesült intézmények mellett a legtöbb tartományi, községi, megyei és városi kerületi könyvtár, sőt, néhány kulturális intézmény könyvtára is, külön olvasótermet rendezett be gyermek-olvasói részére. Mult év júliusában - a gyermekkönyvtárak terén szerzett tapasztalatok kicserélése végett - kongresszus ült össze Sanghajban; ezen megállapították a gyermekkönyvtárak feladatait, megvitatták a könyvpropaganda, az olvasók könyvtári munkába való bekapcsol-

lódásának megszervezését és előmozdítását, s kicserélték mindezekre vonatkozó tapasztalataikat. Szerte az országban könyvtárakat létesítettek a kulturottokban, s könyvtárak működnek minden községben, megyeszékhelyen és nagyobb városok kerületeiben. Számuk jelenleg 2657, összesen 18 120 000 kötet könyvvel. Sokat tettek ezek a könyvtárak a tömegekért s ma az egész ország könyvtárügyének alapegységei. Amellett ui., hogy olvasó-, kölcsönző szolgálatuk és letéti helyeik útján kiszolgálják a városi és vidéki tömegeket, a kulturális intézmények könyvtárainak hatáskörébe tartozik egyúttal a vidéki és szakszervezeti könyvtárak szakmai irányítása is az olyan területeken, ahol nincsenek megyei vagy községi könyvtárak.

A szakszervezeti könyvtárak állománya - a nem egészen teljes statisztika tanúsága szerint - 22 910 000 kötetre rug. Fontos feladata ezeknek a könyvtáraknak az általános kulturális színvonal emelése mellett a dolgozók szakmai tudásának növelése és az élenjáró dolgozók haladó munkamódszereinek népszerűsítése. Az Össz-Kínai Szakszervezeti Szövetség propaganda osztálya tanfolyamot szándékozik indítani a szakszervezeti alapkönyvtárak dolgozóinak szakmai továbbképzése céljából.

A mezőgazdasági szövetkezeti mozgalom fellendülése nyomán gyors léptekben haladt előre az írástudatlanság felszámolásáért indított küzdelem, - nagy száma középiskola, kollégium és tudományos kutató intézet létesült a mezőgazdasági vidékeken, - gomba módra szaporodtak a népi és a vidéki könyvtárak, különösen azóta, hogy megalakultak a népi tanácsok. 1958 június végéig 3847 népi kezelésben lévő könyvtár létesült, 288 326-ot pedig a tanácsok létesítettek. A kisebb könyvtáraknak 3-400 kötet, a nagyobbaknak 5-6000 kötetnyi az állománya; az ilyen jellegű könyvtárak állománya országosan összesítve mintegy 128 710 000 kötet; ezek nagy része időszerű események népszerű ismeretése, továbbá mezőgazdasági ismereteket és általános műveltség

nyos jellegű és képes elbeszélő mű. A falusi könyvtárakat a szövetkezetek ifjú aktivistái vezetik. Ezeknek a könyvtáraknak jelentős érdemei vannak a szövetkezeti mozgalom megszilárdításában, az írástudatlanság felszámolásában és a parasztok kulturális színvonalának emelésében, valamint a mezőgazdasággal összefüggő tudományos és műszaki ismeretek népszerűsítésében.

Hivatásos könyvtárosok nevelése céljából mind a Pekingi Egyetemen, mind pedig a Wuhan Egyetemen könyvtártudományi szakot létesítettek; a kínai könyvtárak gyors fejlődéséből eredő követelmények kielégítése céljából a Pekingi Egyetem - a dolgozó könyvtárosok szakmai színvonalának fejlesztése érdekében - ezenfelül még levelező tanfolyamokat is indított. 1957-ben a művelődésügyi minisztérium rövid időtartamu, külön tanfolyamokat szervezett a közművelődési könyvtárak dolgozói részére; ezeken az általános könyvtári munka, a szakozás, a katalógizálás és a könyvtári módszertan terén folyó kiképzés folyik; ugyanakkor a nevelésügyi minisztérium is felállított egy gyakorló tanfolyamot. Egyidejűleg a tartományokban és a községekben is rendszeresítettek szakmai konzultációkat és gyakorló tanfolyamokat. Mindezek a rövid időtartamu tanfolyamok a könyvtári dolgozók szakmai színvonalának emelését, a könyvtári munka megjavítását és az egész könyvtárügy további fejlődését vannak hivatva előmozdítani.

Az ország valamennyi könyvtári dolgozója szakmai igényeinek jobb kielégítése céljából a "Tushuguan Gongzuo"/A könyvtári munka/ c. eddig kéthavonta megjelenő folyóirat havi folyóirattá változott. Két új folyóiratot is indítottak 1957-ben: az egyik a "Könyvtártudományi Levelezés" havonta, - a másik, a "Könyvtártudományi fordítások gyűjteménye"; /az utóbbi nem jelenik meg rendszeresen./

Eredeti cím: Libraries in China

Megjelent: Libri 1959. 2.no. 1.

2234.